

ו. שבירת כלי חרס אשר בושלו בו קדשים, במקום קדוש (לפירוש הרמב"ם בפירושו למשנה ובהלכות מעשה הקרבנות ה,יד), דין זה נאמר רק בחטאות ולא בשאר קדשים). ואם בכלי נחושת – ומורק ושוטף במים. בגמרא ביומא (כא) משמע לכאורה שאין להוציא את כלי החרס מהעזרה אף לאחר שבירתו. ובתוס' ישנים העירו על מקור דין זה.

דפים צד – צה

קנד. א. בגד שניתז עליו מדם החטאת, וכן כלים שבושלו בהם קדשים, ויצאו מהעזרה ונטמאו – מה דינם?
ב. כיצד ובאלו חומרים מכבסים את הבגד?

א. בגד שניתז עליו דם חטאת ויצא ונטמא – אסור להכניסו כמות שהוא מפני הכנסת טומאה לקודש, לכן קורעו תחילה ואח"כ מכניסו לפנים לכבסו בקדש. אבל אין קורעים אותו לגמרי, כי צריך שיהא 'בגד' בשעת הכיבוס, הלכך קורעו ברובו ומשייר בו כדי (רוחב) מעפורת, שדין תורה הוא נטהר בכך, ואעפ"כ עדיין שם בגד עליו לצורך דין כיבוס (מאחר ומועיל לו ייחוד לשימוש ואינו מחוסר מעשה אלא מחשבה. תוס').

ואולם מעיל הכהן הגדול שנאמר בו לא יקרע (וי"א שהוא הדין לשאר בגדי כהונה) – מכניסו בפחות משלש על שלש (אצבעות).

וגם למ"ד ביאה במקצת שמיה ביאה, זהו רק באדם ולא בבגד, הואיל ויכול לחתכו (עפ"י תוס').

וכן בכלי חרס; עושה בו נקב כשיעור שורש קטן שבכך נטהר מטומאתו, ומכניסו. (כך היא הגרסה לפנינו, וכ"ה בתוס'. אבל רש"י כתב במוציא [/ בכונס] משקה).

ובכלי נחושת – פוחתו ומצרפו.

רש"י: לאחר שפוחתו מכה עליו בקורנס ומחברו, שיהא עליו שם כלי. תוס': הופך את צדו הפנימי להיות חיצוני, ובכך נטהר. אבל אם מאחה ע"י הכאה בקורנס, הרי זה ככלי אחר ואינו הכלי הראשון.

נטמאו בתוך העזרה, אם יכול לטבלם ולטהרם ללא שיהוי, יטבול ואח"כ יכבס (עפ"י שפת אמת וזבח תודה).

ב. הכיבוס נעשה במים, ומעביר עליו שבעת הסממנים השנויים במסכת נדה (סא): כפי סידרן. מכסכס שלש פעמים בכל אחד ואחד, וצריך לצרף רוק תפל עם כל אחד ואחד. אפשר שלהרמב"ם אין צריך לצרף רוק תפל עם כאו"א (עפ"י לה"מ ועוד).

דפים צה – צו

קנה. מה דין מריקה ושטיפה בכלים שהיו בהם קדשים, במקרים דלהלן? –

א. כלי שעירו לתוכו קדשים רותחים.

ב. כלי שבושלו בו קדשים ולא בלע מהם, כגון שתלה בשר באויר התנור.

ג. כלי שבושלו בו קדשים במקצתו ולא בכולו.

א. כלי שעירו לתוכו רותחין של קדשים – טעון מריקה ושטיפה (אשר תבשל בו ישבר – ריבה).

ב. רמי בר חמא נסתפק בדבר; האם בישול ללא בילוע מטעין שבירה בכלי חרס, אם לאו.
 א. משמע שהשאלה לא נפטרה (ע' בתד"ה אלא, וכ"מ ברמב"ם). ואולם מדברי רש"י יש משמעות שלמסקנא הטעם משום בילוע דוקא.
 ב. כתב ב'זבח תודה' שאין חילוק בענין זה בין כלי חרס לענין שבירה ובין שאר כלים לענין מריקה ושטיפה. ואמנם יש מחלקים בדבר, שלענין מריקה ושטיפה אין חיוב אלא בבילוע (וע' רעק"א ושפ"א, וכן בחדושי הנצי"ב צו: חזו"א לו, א; דובב מישרים ח"א ג; שבט הלוי ח"א קמו).
 ג. נחלקו הראשונים ז"ל האם עירו מכלי ראשון מבשל [כדי קליפה, למ"ד תתאה גבר. ר"ת] או אינו מבשל אלא דינו ככלי שני. ואולם אין נפ"מ בזה לנידון דידן, כי בילוע אוסר אף ללא בישול (עתוס').

ג. הסיקו שכלי שבושלו בו קדשים במקצתו – טעון מריקה ושטיפה בכולו (ואם בכלי נחשת בשלה – אפילו במקצת כלי).

קנו. א. מהם ההבדלים העקרוניים בין דין 'מריקה ושטיפה' לדין 'כיבוס'?
 ב. אלו קדשים טעונים מריקה ושטיפה? האם תרומה גם כן טעונה מו"ש?
 ג. מהם ההבדלים בין דין מריקה ושטיפה בקדשים לשאר הגעלות כלים שבלעו איסור?

א. חומר בהזאה (דין כיבוס בגדים) ממריקה ושטיפה; –
 ישנה גם בחטאות הפנימיות (משא"כ מריקה ושטיפה, אין הכתוב מדבר אלא בנאכלות – ומרק ושטף במים. כל זכר בכהנים יאכל אתה...), וישנה לפני זריקה.
 חומר במריקה ושטיפה; שהיא נוהגת בשאר קדשים [ולא רק בחטאת כלענין כיבוס]. לרבי שמעון – בקדשי קדשים, ולרבי יהודה – אף בקק"ל; בישל במקצת הכלי – טעון מריקה ושטיפה בכולו, ואילו בהזאה רק מקום הדם טעון כיבוס.

ב. כאמור, לדברי רבי יהודה אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה (מכך שהוצרך הכתוב למעט תרומה, משמע שבכל הקדשים הדין נוהג), ולדברי רבי שמעון – רק קדשי קדשים (ומרק ושטף במים... קדש קדשים הוא).
 תנא קמא דמתניתין סתם כרבי יהודה. ואילו סתם מתני' דלהלן (צו). כרבי שמעון, לדברי רבא שם. והרמב"ם (מעשה הקרבנות ה, יד) פסק כרבי יהודה.
 כלים שבישלו בהם תרומה אינם טעונים מריקה ושטיפה (אתה; קדש קדשים). אלא שאם זר בא לאכול בהם, טעון הכלי הגעלה כבשאר איסורין.

ג. בדין מריקה ושטיפה נתחדש שאפילו בושל רק במקצת הכלי – טעון מו"ש בכולו, כאמור. משא"כ בשאר איסורים אין צריך אלא מקום הבישול (אביי).
 וכן כתב הר"ן בפסחים לענין הגעלת כלי מתכות, שהגעלה על מקום הבליעה מועילה. ויש חולקים וסוברים שדוקא בתרומה וכיו"ב הקלו, שאינה אסורה לכל ומשום כך הקילו בה לכמה דברים;

מריקה ושטיפה – במים בלבד, לא ביין ולא במזוג. משא"כ תרומה וכדו' – אפילו ביין או במזוג (רבא). לדברי הרמב"ן (בחולין קח): הדבר שנוי במחלוקת אמוראים וגרס כאן 'אביי' במקום 'רבא', ולהלכה אין להגעיל בשאר משקים מלבד במים [ואף בדיעבד. ע' פרי חדש תנב,ה]. או כוונת הגמרא כאן רק על השטיפה בצונן, אבל ההגעלה בחמין אינה נעשית כי אם במים. ויש חולקים (רשב"א בתשובה תקג ועוד). ועכ"פ בדיעבד כשר (ע' בית יוסף ורמ"א יו"ד תנב,ה; משנ"ב סוסי תנב). מו"ש, צריכה להעשות בחמין ואח"כ בצונן [לדעה אחת מריקה ושטיפה בצונן, ולדעה אחרת שטיפה בלבד. ערש"י ותוס'. וע"ע רמב"ם וראב"ד], שלא כשאר איסורים שבשולו בכלים שאין צריך צונן (מן הדין, אבל נוהגים לשוטפו (תוס'). רבה בר עולא). יש מפרשים שבקדשים צריך שטיפה כפולה לאחר ההגעלה, ואילו בשאר איסורים צריך שטיפה אחת (עתוס' ורא"ש ע"ז עו; רמב"ם חמץ ומצה ה, כג ובמ"ג). ואם היה השימוש בצונן, די בהדחה בצונן.

קנו. א. תנור של מקדש, מה היו שימושי? מאיזה חומר היה עשוי ומדוע?

ב. האם ישנה דרך כלשהי להכשיר כלי חרס שבלע איסור?

ג. הטש תנורו באליה – מה דין הפת שנאפית בו ומה דין התנור?

א. תנור של מקדש היה מיועד לאפיית מנחות; מנחת מאפה תנור, שתי הלחם ולחם הפנים. וכן שיירי המנחות הנאכלים לכהנים היו נאפים בו. וכן בשר הקדשים שנאכל. התנור היה עשוי ממתכת ולא מחרס, לפי שאין עושים כלי שרת מחרס. והלא המנחות הנזכרות צריכות להאפות בכלי שרת דוקא, כדי לקדשן [אבל משום בליעת קדשים היה אפשר בשל חרס, שליבונו מועיל לסלק את הבלוע].

ב. למסקנת הסוגיא מתבאר שהסקת הקדירות מתוכן או הכנסתן לכבשן – מועילה להפליט את הבלוע בהן, אלא שחששו חכמים שמא יחוסו אנשים על כליהם ולא יסיקום מבפנים, לכך הצריכו שבירה. ואולם הסקה מבחוץ אינה מועילה [וכגון 'כוביא' (= כלי אפיה וטיגון העשוי מרעפים) כיון שהיסקו מבחוץ, אין מועילה הסקתו. ואם מילאוהו גחלים – מועיל (ע' פסחים ל ובמפרשים, שאינו חושש שמא יבקע, אם מפני חווקו ועוביו או מפני שהוא כלי זול ופשוט)].

א. כן לענין הכשר התנור, מבואר בתוס' שמדינא מועילה הסקתו בכבשן מבחוץ ומבפנים כעין שהיוצר עושהו מתחילתו [אך אפשר משום דחייס עלייהו אסרו לעשות כן, או משום שלא חילקו בין תנור לשאר כלי חרס].

ב. יש סוברים שהכנסת כלי חרס לכבשונות מועילה להתירם, והריהם ככלים חדשים (עפ"י שאלות דרב אחאי; ראבי"ה ועוד). ויש אומרים שמדרבנן אין להם התר בשום פנים, שמא יחוסו עליהם (עפ"י ר"ן ועוד). והרא"ש (בפסחים ל) כתב: אין התר אלא בכבשונות גדולים שמסיקים בהם כלים, אבל בכגון תנורים שלנו אסור.

ג. אין טשים תנור באליה. ואם טש – הפת כולה שאפה בו לאחר מכן אסורה באכילה, אסרו חכמים מחשש שמא יאכלנה עם מאכל חלבי. ולמסקנת הגמרא נראה שאם יסיק את התנור – מותר מכאן ולהבא לאפות בו פת ולאכול, ואולם רבה בר אהיליי אסר. [וכן רב, לפי ההסבר הראשון בגמרא נראה שדעתו לאסור בתנור של חרס לגמרי. אך לפי ה'אבעית אימא', כיון שהסיקו מבפנים – מותר].